

Галина Ляхович

Управління в сфері соціального захисту та гендерні проблеми

Сьогодення ставить перед нами цілу низку важливих соціально-економічних питань, які потребують негайного вирішення. Одним з найболючіших питань є проблема соціального захисту населення. Розроблена ще в Радянському Союзі система соціального забезпечення була неприйнятною для нових економічних умов, що склалися на Україні. Зрозуміло, що вироблення чіткого та злагодженого механізму системи соціального захисту населення – справа не одного року і навіть не кількох десятиліть, чому дає підтвердження практика високорозвинених країн світу.

Разом з тим Україна має багатовіковий досвід роботи над цією проблемою, де далеко не останню роль відіграли жінки-державотворці. Так, визначною постаттю в історії України була княгиня Ольга (945-957), період правління якої характеризується стабільністю та спокоєм в середині держави. Покаравши древлян за вбивство свого чоловіка князя Ігоря, вона зуміла завдяки своєму державницькому розуму навести лад в країні. Ольга упорядкувала перш за все збирання данини (фактично сформувала сучасний відповідник податкової системи), щоб уникнути подальшого кровопролиття. Княгиня організувала спеціальні місця – погости, осередки князівської влади і судочинства, поділивши за класичним зразком державотворення владу на виконавчу, законодавчу, судову. В той час, коли більшість країн Європи прийде до цього тільки за кілька століть.

Ольга чітко регламентувала кількість данини, в залежності від матеріального та соціального статусу людини. Призначений княгинею чиновник займався адміністративно-правовими справами. Все це сприяло зміцненню держави.

Київська Русь, формувалася разом з усіма державними інститутами. Поряд з внутрішньою політикою Ольга проводила активну зовнішню політичну діяльність. Її увага була звернута до найсильнішої держави Євроазіатського регіону – Візантії. Вона, як втілення Київської Русі, репрезентувала державу на міжнародній арені. Ольга та її оточення одними з перших в Київській Русі прийняли християнську віру, поклавши початок утвердження слов'ян як рівноправного народу у християнському світі.

Гордістю кожної держави є її люди. Це вони самовідданою працею, вчинками та своїм повсякденним життям примножують її славу. Сини та дочки України у різні історичні періоди розбудовували свою державу, боролися за її незалежність, визволяли пригноблених та поневолених, плекали звичаї та традиції нашого народу. Так, три доньки Ярослава Мудрого стали королевами могутніх європейських країн. Дочка Анна стала дружиною французького короля Генріха I, а після його смерті керувала Францією. Друга дочка Єлисавета була одружена з норвежським королем Геральдом Сміливим, а третя – Анастасія з угорським королем Анурієм. Онук Ярослава Мудрого дочка князя Всеволода Ярославовича, Анна у 1086 році заснувала при Андріївському монастирі у Києві жіночу школу. Це була перша жіноча школа не тільки у Київській Русі, але й у всій Європі. Анна керувала цією школою 26 років.

Саме жінка, як носій мудрості всього роду, символ сімейної злагоди була берегинею нації, та навіть займаючи провідні державні посади, вона, перш за все, залишалася дочкою, матір'ю, дружиною. На відміну від можновладців – чоловіків жінка створювала найсприятливіші умови для розвитку та росту економічної та духовної могутності народу, утвердження соціальних устроїв та програм.

Не можна оминати Насті Лісовської, дочки священика з Рогатина, званої в усьому світі як дружина султана Сулеймана Пишного – Роксолана. Ця українка зуміла не лише вижити у ворожому для неї оточенні, але й досягти вершин влади. Вона впливала на зовнішню політику Османської імперії від чого безпосередньо залежала доля багатостраждального українського народу. Як свідчить історія, саме в цей період припиняються грабіжницькі напади турків і татар на землі України. Населення отримало можливість займатися мирною землеробською працею, розвивати торгівлю та ремесла, піднімати рівень освіти.

Однак, на сучасному етапі українська жінка стоїть осторонь політичного життя держави. В той час, коли наша історична практика та досвід багатьох країн європейського і інших континентів дає нам цілу низку переконливих фактів, що свідчать про ефективність діяльності жінки-політика, жінки-керівника. Візьмімо хоча б долю прем'єр-міністра Індії – І.Ганді.

Уряд Індії на чолі І.Ганді наприкінці 60-х на початку 70-х років провів ряд важливих соціально-економічних реформ. Так, були націоналізовані 14 найбільших комерційних банків, встановлено державний контроль над системою страхування, створено ряд фінансових установ для інвестицій у сільське господарство та промисловість. Здійснювалася так звана «зелена революція»- фінансування, впровадження прогресивних методів обробітку ґрунту, поліпшення насінневого фонду та інше.

Разом з тим, значна кількість програм уряду, у тому числі «програма боротьби зі злиднями», залишилася без фінансування і зазнала повного краху. Однак, в історію своєї країни Індіра Ганді увійшла не лише як перша жінка, яка очолила протягом кількох років уряд Індії. Розумний та енергійний політик, вона багато зробила для утвер-

дження міжнародного авторитету держави, яка стала одним із лідерів Руху неприєднання до військових блоків.

Не менш вагому роль в історії своєї країни відіграла так звана «залізна леді» Великобританії Маргарет Тетчер. Вона збудувала свою передвиборчу програму на основі соціального захисту населення. Обіцяла змінити не тільки політичний курс, впроваджений її попередником Хітом, але й зупинити інфляцію шляхом жорсткого контролю над державними інвестиціями та витратами на суспільні потреби. Тетчер оголосила, що нація перевантажена надмірними податками і зайвим контролем з боку держави, що Великобританії вдасться подолати промисловий занепад тільки в тому випадку, коли народу дозволять отримати більшу винагороду за свою працю і займатися вільним підприємництвом.

Перемога на виборах тільки утвердила М.Тетчер у правоті своїх суджень. Вона неухильно впроваджувала свою програму в життя, реалізуючи її шляхом приватизації націоналізованих корпорацій (таких, як телефонні і аерокосмічні компанії), а також продаючи громадське житло його орендарям на прийнятних умовах. Так, саме жінка зуміла вивести країну з економічної кризи.

Ще одна унікальна постать в історії людства – мати Тереза, яка своїм особистим прикладом довела, що допомогти людям хворим, обездоленим, приреченим – можна, і зробити це в стані кожен з нас, а не тільки ті, хто безпосередньо тримає в своїх руках важелі влади. Робота по соціальному захисту сама по собі означає дуже мало, водночас це чи не єдиний шанс для тих, хто потребує реальної допомоги. Своє життя мати Тереза повністю присвятила справі соціального захисту людини. Вона заснувала в одному з найбідніших кварталів Калькутти школу. 10 тисяч хворих на лепру знайшли притулок у лепрозорії матері Терези. На виділеній урядом Індії території облаштовано ціле «Місто Миру», де нещасних не тільки рятують, але й навчають ремеслу. Монахиня влаштувала пересувні лікарні, які їздять по всьому світу і надають допомогу хворим на лепрозу. Близько 50 тисяч людей користуються її допомогою. Мати Тереза організувала першу клініку для інфікованих СНІДом. В 1979 році вона отримала Нобелівську премію миру, яку всю вклала у місію. Своє життя мати Тереза присвятила служінню людям, які потребували її допомоги.

Україна багата на яскраві особистості серед жінок. Проте наявні соціальні, економічні, політичні умови розвитку суспільства не дозволяють проявитись жінкам у всіх іпостасях, де б вони могли з великим успіхом працювати на благо незалежної України. Особливо це стосується гуманітарних сфер діяльності, де особливо потрібні якості, якими природа наділила жінку.

Визначальна роль жінки проявляється в багатьох нормативно-правових аспектах діяльності владних структур, зокрема у формуванні нової соціальної політики. Не без жіночої ініціативи новий 2001 рік розпочався певними зрушеннями соціального страхування. Так, 11 січня цього року Президентом України було підписано Закон України «Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування», який спрямований на запровадження Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» і Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» шляхом визначення розмірів внесків до фондів з даних видів страхування та внесення змін до окремих законодавчих актів з метою приведення їх у відповідність до норм вищезазначених законів.

Найважливішим напрямом удосконалення системи соціальної захищеності громадян має бути повсюдне впровадження прогресивних видів соціального страхування. Зокрема, рекомендується найперше запровадити види страхування, що наведені в таблиці 1 [6: 25].

Проголошення України соціальною державою є кроком вперед у розвитку української державності, однак, воно ще не означає, що держава є дійсно соціальною, а лише свідчить про наміри держави та спрямування її соціальної політики. Закріплені Конституцією України положення щодо забезпечення прав особи на працю, достатній життєвий рівень, соціальний захист, освіту тощо, також свідчить про приєднання держави до одного з принципів політики суверенної демократичної держави. Суть його полягає у створенні умов, що забезпечують гідне життя; вільний розвиток індивіду; які не є особистою справою самої людини та її родини, а зводяться до рангу загальнодержавної політики.

Об'єктом соціальної політики нашої держави є людина та її діяльність впродовж усього життя. Тому метою соціальної політики є створення умов для ефективної трудової діяльності, в тому числі підприємницької, відтворення та регулювання демографічних процесів, створення умов для розвитку освіти, культури, вирішення житлових питань, охорони здоров'я та фізичної культури, забезпечення життєдіяльності навколишнього середовища, захист прав людини, соціальний захист населення.

Економічна реформа в Україні, головна мета якої полягає в побудові соціально-орієнтованої економіки ринкового типу, передбачає багатогранний комплекс заходів, головними з яких є: використання різних форм власності, розвиток товарно-грошових відносин, формування ринкового середовища, активне застосування фінансово-кредитних важелів як засобів підвищення ефективності економіки.

Таблиця 1. Види страхування

п/п № п/п	Вид страхування	Рекомендовані соціальні послуги і виплати	Джерела формування страхових коштів
1	Страхування у разі безробіття	Виплата коштів безробітним на такі заходи: 1) Професійна орієнтація і професійне навчання, що мають неконкурентноспроможні професії на ринку праці; 2) Підвищення кваліфікації звільнених працівників, які мають професії, недостатньо конкурентні; Тимчасове використання безробітних на громадських роботах	Страхові внески: - роботодавців; - застрахованих найманих працівників; - кошти державного і місцевих бюджетів; - кошти підприємств; - кошти молодіжних, громадських та інших фондів; - спонсорські кошти; - інші джерела фінансування
2	Медичне страхування	Виплата вартості медичних послуг зареєстрованим громадянам та їхнім утриманцям: - за тимчасової непрацездатності; - для доглядання за хворою дитиною; - при народженні дитини; - на поховання; - на санаторне лікування та оздоровлення;	Страхові внески: - Роботодавців і власників підприємств; - застрахованих громадян; - спонсорські та інші кошти

№ п/п	Вид страхування	Рекомендовані соціальні послуги і виплати	Джерела формування страхових коштів
		- для доглядання за дитиною до досягнення нею трирічного віку; - медична допомога незастрахованим громадянам	
3	Пенсійне та інше страхування	Пенсії за віком; Пенсії в разі втрати годувальника; Пенсії в разі інвалідності	Страхові внески: - роботодавців; - застрахованих громадян
4	Страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань	одноразові виплати й допомога в разі виробничої травми та профзахворювань; компенсації за втрату здоров'я; виплати підприємствам з метою зниження рівня травматизму і зниження ризику для здоров'я	Внески власників підприємств

Жінки України вимагають проведення ряду реформ в напрямках, які повинні кардинально змінити соціальну політику, а саме:

- прискорити запровадження загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- запровадити персоніфікований облік пенсійних страхових внесків;
- запровадити нову систему соціальної підтримки населення, яка буде носити адресний характер й буде залежати від мінімального сукупного доходу, майнового стану громадян та цілого ряду інших показників;
- провести бюджетну реформу в Україні.

Всі, кому не байдужа доля української держави, хто хоче бути гідним імені її громадянина, повинні примножити всі свої старання, напружити весь свій потенціал в ім'я її розбудови. Як слушно зауважив К.Гельвецій: «Щастя людей полягає в тому, щоб любити робити те, що вони повинні робити.» А ми, жінки, набираймося сил, адже ми відповідальні за майбутню долю України.

Література

1. Декларація про державний суверенітет України: прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року. – К.: Політвидав України. – 1990. – 18с. 2. Конституція України //Час – Time. – 1996. – № 27. – С.4-6. 3. Лановик Б.Д., Лазарович М.В. Історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 371с. 4. Назарук О. Роксоляна: Іст. повість з 16 ст. -К.: Дніпро, 1992. – 271 с. 5. Постанова КМУ «Про запровадження адресної допомоги мало-забезпеченим сім'ям»//Соціальний захист. – 1999. – № 7. 6. Праця і соціальна політика в Україні. – К.: Соцінформ, 2000.

Анотація

У роботі розглянуто роль жінки в соціальному захисті населення, проведено історичний екскурс з часів Київської Русі, підведено ідеологічну базу сприйняття рушійної сили жінки в соціальній політиці держави.

Annotation

The role of female individual in social protection of the population is analyzed. Historical excursion into the times of Kyivska Rus' is conducted by the author. Ideological basis for the